Vooronderzoek NCO-module ‘Volgen leerlingen met ondersteuningsbehoeften’

Eelco van Aarsen
Anke Suijkerbuijk
Suzanne Gerritsen

Oberon
onderzoek | advies

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting **5**

1 Inleiding **6**

2 Werkwijze in het onderzoek **7**

3 Doel van en betrokkenen bij registratie **8**
3.1 Belang van registratie voor scholen en samenwerkingsverbanden 8
3.2 Betrokkenen bij de registratie 10

4 Inhoud, vorm en dekking van registratie **11**
4.1 Inhoud en vorm van registratie 11
4.2 Dekking van registratie 14

5 Standaardisatie en inzicht **15**
5.1 Standaardisatie op dit moment 15
5.2 Stimuleren van standaardisatie 16
5.3 Wensen ten aanzien van standaardisatie 17
5.4 Inzicht op basis van registratie 17
6 Potentiële meerwaarde van een NCO-module **20**

7 Conclusie en beschouwing **21**

Bijlage 1 Respons en weging **23**

Managementsamenvatting

De invoering van passend onderwijs maakt het beter mogelijk om op lokaal niveau in te spelen op de ondersteuningsbehoeften van leerlingen, maar maakt het tegelijkertijd lastiger om op stelselniveau inzicht te krijgen in de schoolloopbanen van leerlingen. Dit is wel nodig om bijvoorbeeld te bepalen of leerlingen met een extra ondersteuningsbehoeften dezelfde kansen krijgen in hun schoolloopbaan als andere leerlingen. In dit vooronderzoek hebben we gekeken naar de gegevensregistratie over leerlingen met een extra ondersteunings-behoefte binnen samenwerkingsverbanden en op scholen. Het onderzoek geeft een eerste inzicht in de mogelijkheden, onmogelijkheden en uitdagingen om deze gegevens (op termijn) aan te sluiten op de systematiek van het NCO. De resultaten zijn gebaseerd op de antwoorden van 391 betrokkenen vanuit scholen (intern begeleiders, ondersteuningscoördinatoren en andere ondersteuners en schoolleiders) en 107 samenwerkingsverbanden (leidinggevenden of beleidsmedewerkers). Voorafgaand aan de dataverzameling hebben we gesproken met aanbieders van registratiesystemen en een selectie van uitkomsten is na analyse bediscussieerd met vertegenwoordigers van de respondentgroepen om de bevindingen goed te kunnen duiden. Hieronder noemen we de belangrijkste bevindingen:

- **Doel van registratie:** Registratie van informatie over ondersteuningsbehoeften dient voor scholen meerdere doelen, die door de meeste scholen ook (heel) belangrijk worden gevonden. Het gaat hierbij zowel om het vaststellen van ondersteuningsbehoeften als het volgen van de ontwikkeling en de communicatie daarover. Behalve voor de scholen zelf, dient de registratie van scholen ook meerdere doelen voor het samenwerkingsverband.
- **Inhoud en dekking van registratie:** Afhankelijk van de situatie registreren scholen de ondersteuningsbehoeften in termen van wat de leerling nodig heeft en soms (ook) wat de oorzaak is van de ondersteuningsbehoefte. Deze informatie wordt verspreid geregistreerd in het algemene leerlingvolgsysteem en een speciaal systeem voor de registratie of overdracht van ondersteuningsbehoeften, en soms in beide. Vrijwel alle scholen zeggen van leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte informatie over de behoeften te registreren. Het samenwerkingsverband heeft over het algemeen inzicht in het een deel van het dossier van leerlingen waarvoor extra bekostiging is aangevraagd; niet voor de overige leerlingen.
- **Standaardisatie en inzicht:** Ruim een derde van de scholen registreert ondersteuning en ondersteuningsbehoeften van leerlingen volgens vaste categorieën. Waar er afspraken zijn gelden deze afspraken in meerderheid ook voor de andere scholen van het bestuur, maar niet voor andere scholen in het samenwerkingsverband. Een ruime meerderheid van de samenwerkingsverbanden en scholen zou graag meer eenduidige registratie *binnen hun samenwerkingsverband* zien, maar de behoefte aan eenduidige *landelijke* registratie is minder groot.
- **Potentiële meerwaarde van een NCO-module voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften:** Van de samenwerkingsverbanden vindt 45% landelijk inzicht in de schoolloopbaan van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte belangrijk, maar 30% vindt dit niet belangrijk. Ook landelijk inzicht in het aantal kinderen dat extra ondersteuning krijgt wordt door minder dan de helft van de samenwerkingsverbanden belangrijk gevonden. Scholen zelf zijn op beide punten meer voorstander dan samenwerkingsverbanden. Wel vindt een ruime meerderheid van scholen en samenwerkingsverbanden dat registratie scholen nu veel tijd kost. In open vragen noemen respondenten bepaalde analyses die voor hen meerwaarde zouden bieden, zoals inzicht in de aantallen leerlingen met bepaalde ondersteuningsbehoeften en Jeugdzorggebruik, en de geboden ondersteuning per school en de effectiviteit daarvan. Een gemeenschappelijke taal van ondersteuning en ondersteuningsbehoeften) is daar voorwaardelijk voor. Een deel van de scholen geeft evenwel aan dat er geen behoefte is aan (landelijke) analyses, en vreest dat dit leidt tot administratieve lasten en 'labeling' en noemt het risico dat standaardisatie van registratie ten koste gaat van de beleidsvrijheid van scholen en samenwerkingsverbanden.

In de afzonderlijke hoofdstukken (3 t/m 6) gaan we dieper in op deze bevindingen. In het concluderende hoofdstuk (7) vatten we de bevindingen iets uitgebreider dan hier samen, en geven we een korte beschouwing op de uitkomsten.

1 Inleiding

De invoering van passend onderwijs maakt het beter mogelijk om op lokaal niveau in te spelen op de ondersteuningsbehoeften van leerlingen, maar maakt het tegelijkertijd lastiger om de gevolgen voor leerlingen op landelijk niveau te volgen. In deze inleiding lichten wij dit toe en beschrijven we het doel van ons onderzoek.

De vrijheid van passend onderwijs maakt het lastiger om op stelselniveau de gevolgen te bepalen
Vóór passend onderwijs was er een landelijk indicatiesysteem dat bepaalde voor welke leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte er extra budget werd toegekend. Met de invoering van Passend onderwijs (sinds 2014) zijn landelijke criteria voor ondersteuning van leerlingen veelal losgelaten. Samenwerkingsverbanden zijn sindsdien vrij om te bepalen welke ondersteuning alle scholen in hun regio in beginsel zelf moeten kunnen bieden (de "basisondersteuning"), wanneer "extra ondersteuning" nodig is en hoe die ondersteuning wordt vormgegeven. Het doel van passend onderwijs is om leerlingen minder te labelen op basis van diagnoses en om de middelen voor onderwijsondersteuning flexibeler te kunnen verdelen. Keerzijde van deze flexibilisering, is dat het lastig is geworden om (landelijk) leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte te volgen. Scholen zijn weliswaar verplicht te registreren of voor hun leerlingen een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP, indicatie voor extra ondersteuning) is opgesteld, maar deze registratie verloopt niet overal op eenzelfde manier en wordt niet altijd geactualiseerd. [1] De vrijheid die samenwerkingsverbanden hebben om te bepalen wat als "extra ondersteuning" geldt, maakt het verder moeilijk om het aantal afgegeven OPP's van regio's met elkaar te vergelijken. Op stelselniveau is inzicht in de schoolloopbanen van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte echter wel gewenst.[2] Op die manier kan bijvoorbeeld worden beoordeeld of leerlingen met een extra ondersteuningsbehoeften dezelfde kansen krijgen in hun schoolloopbaan als andere leerlingen, kan worden bepaald of het passend onderwijsbeleid voor deze leerlingen effectief is, en kan inzicht worden verkregen in verschillen tussen regio's.

Verbeteringen in cohortonderzoek bieden beter zicht op de schoolloopbanen van leerlingen
Sinds 2016 wordt vanuit het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) het Nationaal Cohortonderzoek (NCO) uitgevoerd. Kern van het NCO is om het longitudinale onderwijsonderzoek op te zetten vanuit bestaande registratie[3] in plaats van sterk te leunen op vragenlijstonderzoek binnen een steekproef van scholen. Hierdoor is het NCO niet belastend voor scholen, en levert het een integraal beeld op van de (school)loopbanen van leerlingen. Het NCO levert vooralsnog geen inzicht in de schoolloopbanen van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte, omdat niet goed landelijk geregistreerd is welke leerlingen een extra ondersteuningsbehoefte hebben.

Doel van dit onderzoek
Het doel van dit onderzoek is in beeld te brengen op welke wijze binnen samenwerkingsverbanden (centraal) en op scholen informatie wordt geregistreerd over leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Ook richtte het onderzoek zich op de processen rond registratie op scholen en samenwerkingsverbanden en de visie en wensen van betrokkenen. Het onderzoek geeft daarmee inzicht in de mogelijkheden, onmogelijkheden en uitdagingen om deze gegevens (op termijn) aan te sluiten op de systematiek van het NCO.

---

1 Scholen voor regulier basis- en voortgezet onderwijs zijn ook verplicht de OPP's te registreren in het Register Onderwijsdeelnemers (voorheen BRON). De Inspectie van het Onderwijs merkt echter op dat schoolbesturen dit niet altijd doen, waardoor er landelijk geen volledig beeld is van het aantal leerlingen met een OPP en extra ondersteuning.
Bron: https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/toezicht-op-samenwerkingsverbanden-passend-onderwijs/ontwikkelingsperspectief-opstellen-en-registeren

2 Ministerie van OCW, 2020. *Beleidsnota Evaluatie en verbeteraanpak passend Onderwijs*.

3 Landelijke registers zoals CBS en DUO en leerlingvolgsystemen van scholen zelf.

2 Werkwijze in het onderzoek

Voor het onderzoek hebben we gebruik gemaakt van een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden:

- Verkennende gesprekken:
    - Verkennende interviews met systeemaanbieders;
    - Verkennende interviews met samenwerkingsverbanden, scholen en schoolbesturen.
- Een landelijk enquêteonderzoek en reflectie:
    - Een landelijk survey onder betrokkenen op scholen en bij samenwerkingsverbanden;
    - Een reflectiebijeenkomst met vertegenwoordigers van de respondentgroepen en experts.[4]

Verkennende gesprekken
Aan de start van ons onderzoek (najaar 2020) hebben we interviews gehouden met aanbieders van systemen die ontworpen zijn voor de registratie en/of overdracht van gegevens over de ondersteuningsbehoeften van leerlingen. In diezelfde periode zijn we gestart met het werven en interviewen van betrokkenen op samenwerkingsverbanden, en schoolbesturen die vanuit hun perspectief en binnen hun context inzicht gaven in de registratie binnen samenwerkingsverbanden en op scholen. Deze kwalitatieve verkenning leverde input voor het kwantitatieve vervolg: de vragenlijst voor het landelijke enquêteonderzoek.

Landelijk enquêteonderzoek en reflectie
Op basis van de input uit de kwalitatieve verkenning hebben we twee concept-vragenlijsten opgesteld:

- Een vragenlijst voor ondersteuners (zoals intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren) op scholen en schoolleiders;
- Een vragenlijst voor beleidsmedewerkers en leidinggevenden van de samenwerkingsverbanden.

De concept-vragenlijsten hebben we ter becommentariëring voorgelegd aan betrokken van het Ministerie van OCW, het NCO, en vertegenwoordigers van de beoogde respondentgroepen.[5] Na bijstelling hebben we de vragenlijst verspreid onder ondersteuners op scholen en schoolleiders. Voor de respondenten op scholen hebben we gebruik gemaakt van social media[6]. Respondenten werden na deelname gevraagd om de uitnodiging binnen hun eigen netwerk verder te verspreiden. Aanvullend hebben we 2.000 scholen via het algemene en openbare e-mailadres van de school benaderd.[7] Deelname aan het onderzoek was voor scholen anoniem; we weten niet welke scholen hebben deelgenomen. De vragenlijst voor samenwerkingsverbanden hebben we (na een vooraankondiging door de verenigingen van leidinggevenden) direct per e-mail verspreid en was daardoor niet anoniem.

In totaal hebben 391 betrokkenen vanuit scholen en 107 samenwerkingsverbanden de vragenlijst (bijna) volledig ingevuld. Omdat niet bekend is hoeveel scholen de uitnodiging hebben ontvangen, kunnen we geen schatting maken van het responspercentage. De respons onder samenwerkingsverbanden bedraagt zo'n 67%. Omdat we veel scholen *indirect* (via sociale media) hebben uitgenodigd voor deelname, hebben we in de analyses gecorrigeerd voor vertekeningen tussen respons en populatie (weging). Bij samenwerkingsverbanden (die we ook *direct* hebben uitgenodigd) was de respons hoog en representatief waardoor de uitkomsten niet hoefden worden gecorrigeerd. In bijlage 1 lichten wij dit toe.

---

4 Netwerk LPO, Sectorraad Samenwerkingsverbanden VO, BiOnd, LBBO, Steunpunt passend onderwijs en Sectorraad GO.
5 Netwerk LPO, Sectorraad Samenwerkingsverbanden VO, BiOnd, LBBO
6 de LinkedIn-kanalen van Oberon, BiOnd, LBBO en de NVO, en Twitter en Facebook-groepen
7 Alle scholen voor speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs (voormalig cluster 3 en 4), aangevuld met reguliere po en vo schoollocaties.

3 Doel van en betrokkenen bij registratie

Voordat we ingaan op *wat* scholen en samenwerkingsverbanden over leerlingen registreren gaan we eerst in op het *doel* van registratie voor scholen en samenwerkingsverbanden zelf.

Scholen moeten in hun onderwijs aansluiten op de leerbehoeften van hun leerlingen. Zij registreren daarvoor de uitkomsten op toetsen, observaties van de docenten en andere voor het onderwijs relevante gegevens, doorgaans in een leerlingvolgsysteem. Binnen alle samenwerkingsverbanden kunnen scholen voor leerlingen een toelaatbaarheidsverklaring voor het speciaal basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en praktijkonderwijs aanvragen. Daarnaast is het in veel samenwerkingsverbanden mogelijk om leerlinggebonden financiering of ondersteuning aan te vragen bij het schoolbestuur of het samenwerkingsverbanden ("een arrangement").[8] De geregistreerde gegevens dienen hiervoor dan als onderbouwing. Daarnaast kan een goede registratie helpen bij het volgen en terugkoppelen van de ontwikkeling van leerlingen en bij verantwoording en evaluatie van middeleninzet.

In dit hoofdstuk gaan we achtereenvolgens in op:

- Het belang van registratie door scholen voor scholen zelf en voor het samenwerkingsverband;
- De personen die betrokken zijn bij processen rondom de registratie van ondersteuningsbehoeften.

3.1 Belang van registratie voor scholen en samenwerkingsverbanden

In de vragenlijst hebben we scholen en samenwerkingsverbanden gevraagd hoe belangrijk verschillende doelen voor de registratie rondom ondersteuning zijn voor de school.

In Figuur 3.1 is te zien dat de registratie van informatie rondom ondersteuning door scholen meerdere doelen dient die voor de meeste scholen (heel) belangrijk zijn. Voorbeelden hiervan zijn het vaststellen van ondersteuningsbehoeften of aan de ouders laten weten hoe hun kind zich ontwikkelt. De verantwoording van de ontvangen middelen (in geld of expertise) is voor scholen een minder belangrijk doel van registratie.

Figuur 3.1 Belang van verschillende doelen voor de registratie door scholen, volgens scholen

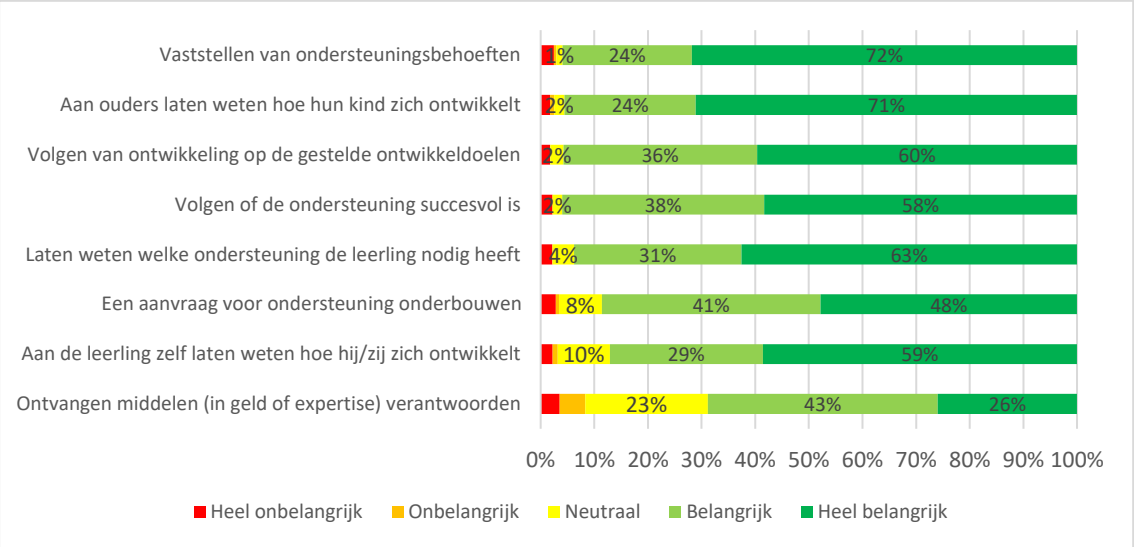

8 In ons onderzoek geeft 76% van de scholen aan dat het mogelijk is om geld of hulp voor ondersteuning aan te vragen bij hun samenwerkingsverband, 40% van de scholen geeft aan dat het (ook) mogelijk is om geld of hulp voor ondersteuning aan te vragen bij het schoolbestuur. Bij andere scholen is dit niet het geval, en worden scholen op een andere manier (niet leerlinggebonden) bekostigd voor het verzorgen van ondersteuning.

Registratie door scholen is niet alleen belangrijk voor de scholen zelf, maar uit ons onderzoek blijkt de registratie ook van belang voor hun samenwerkingsverbanden. De meeste samenwerkingsverbanden geven aan dat de verschillende door scholen geregistreerde gegevens een (heel) grote rol spelen voor het inzicht in het samenwerkingsverband (zie Figuur 3.2).

Figuur 3.2 Belang van door scholen geregistreerde gegevens voor het inzicht in het samenwerkingsverband, volgens samenwerkingsverbanden

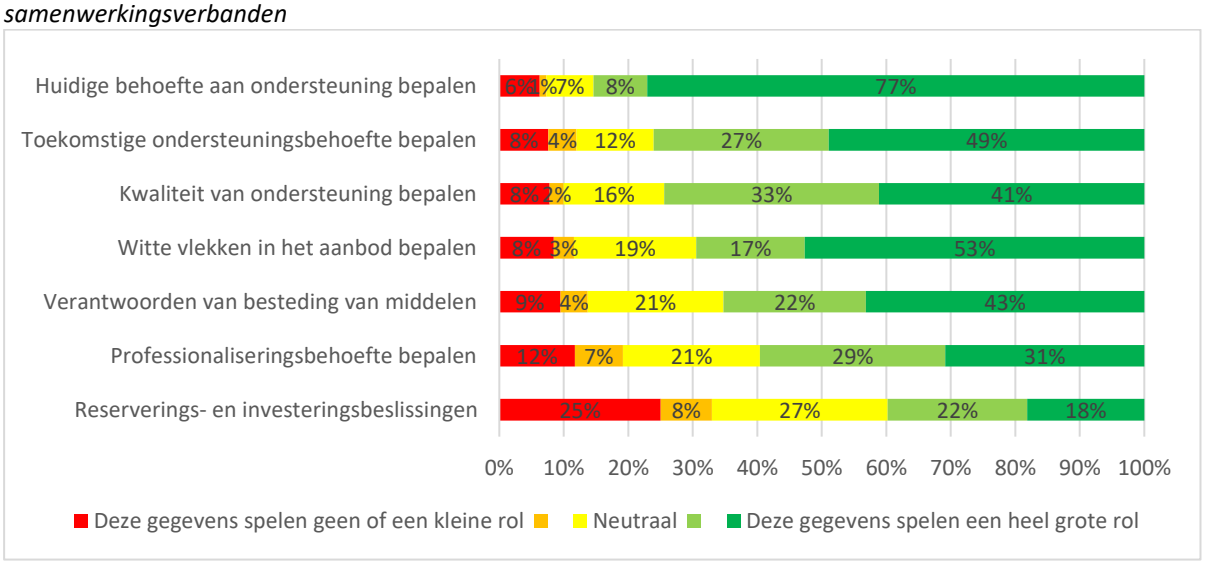

In de reflectiebijeenkomst merken deelnemers op dat het feit dat *gegevens van scholen* geen rol of een kleine rol spelen niet betekent dat het doel zelf onbelangrijk is. Samenwerkingsverbanden baseren zich volgens de deelnemers ook op andere informatie dan de door scholen geregistreerde gegevens. Te denken valt aan gesprekken met afzonderlijke schoolbesturen en scholen, enquêtes en dergelijke.

3.2 Betrokkenen bij de registratie

Aan scholen hebben we gevraagd wie er naast leerlingen en/of ouders betrokken zijn bij verschillende processen rondom de registratie van ondersteuningsbehoeften. Uit tabel 3.3 blijkt dat de onderwijsgevende(n), intern begeleiders (Ib'ers), zorgcoördinatoren en andere ondersteuningsmedewerkers het vaakst betrokken zijn bij de registratie van ondersteuningsbehoeften. Het samenwerkingsverband is het vaakst betrokken bij registratie ten behoeve van de onderbouwing van een aanvraag (voor o.a. arrangementen en toelaatbaarheidsverklaringen) en de verantwoording van middelen (in geld of expertise; respectievelijk 48% en 34%).

Tabel 3.3 Betrokkenen bij processen rondom de registratie van ondersteuningsbehoeften, volgens scholen[9]

	Onderwijs-gevende(n) [10]	Ondersteunings-medewerker[11]	Schoolleiding	School-bestuur	Het swv	Jeugdhulp / Zorg-professional	Anders
Vaststellen van ondersteuningsbehoeften	91%	97%	17%	3%	25%	10%	4%
Betrokkenen laten weten welke ondersteuning de leerling nodig heeft	90%	93%	18%	2%	23%	10%	2%
Volgen van ontwikkeling op de gestelde ontwikkeldoelen	95%	93%	14%	2%	12%	6%	1%
Volgen of de ondersteuning succesvol is	93%	98%	16%	1%	18%	6%	2%
Een aanvraag voor ondersteuning onderbouwen	63%	98%	37%	7%	48%	6%	3%
Aan ouders laten weten hoe hun kind zich ontwikkelt	97%	41%	2%	0%	2%	3%	0%
Aan de leerling zelf laten weten hoe hij/zij zich ontwikkelt	97%	41%	2%	0%	2%	3%	0%
Ontvangen middelen verantwoorden	18%	79%	75%	29%	34%	1%	1%

9 In deze vraag zijn uitsluitend de doelen voorgelegd waarbij scholen bij de voorgaande vraag hebben aangegeven dat ze dit doel 'neutraal', 'belangrijk' of 'heel belangrijk vinden'.

10 Inclusief de mentor.

11 Intern begeleider, zorgcoördinator, of andere ondersteuningsmedewerker.

4 Inhoud, vorm en dekking van registratie

In Nederland werken vrijwel alle scholen met een leerlingvolgsysteem waarin ze onder meer de uitkomsten op toetsen, observaties van de docenten en andere voor het onderwijs relevante gegevens opnemen. Voor het veilig overdragen van gegevens tussen scholen, of in de samenwerking met ondersteuningsexperts gebruiken scholen soms specifieke systemen die zijn geïntegreerd in of aansluiten op het eigen leerlingvolgsysteem. Deze speciale systemen kunnen ook worden gebruikt voor het aanvragen van een toelaatbaarheidsverklaring (tlv) voor het speciaal basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en praktijkonderwijs. Omdat deze systemen specifiek ingericht zijn op de registratie van leerlingen met (mogelijk) een extra ondersteuningsbehoefte vormen ze een tweede potentiële bron van informatie over de ondersteuningsbehoeften van leerlingen.

In de verkennende fase hebben we gesproken met enkele aanbieders van registratiesystemen voor het onderwijs. Het gaat hierbij om aanbieders van generieke leerlingvolgsystemen, maar ook om aanbieders van speciale systemen die specifiek ontworpen zijn voor de registratie en/of overdracht van informatie van leerlingen met (mogelijk) een extra ondersteuningsbehoefte. Uit deze gesprekken en die met schoolbesturen die met deze systemen werken komt naar voren dat de systemen per samenwerkingsverband anders worden ingericht, en in de praktijk ook vaak verschillend worden gebruikt door scholen *binnen* samenwerkingsverbanden. Om die reden hebben in ons onderzoek gevraagd naar de gegevens die scholen registreren over de ondersteuningsbehoeften van leerlingen, en het systeem waarin ze dit doen. In dit hoofdstuk gaan we in op:

- De gegevens die over ondersteunings(-behoeften) in bepaalde systemen worden geregistreerd
- De leerlingen waarover gegevens over ondersteunings(-behoeften) worden geregistreerd.

4.1 Inhoud en vorm van registratie

Het doel van passend onderwijs is om leerlingen minder te labelen op basis van diagnoses. Uit de verkennende gesprekken bleek wel hier in de praktijk verschillend mee wordt omgegaan. Soms wordt de ondersteuningsbehoefte heel sterk beschreven vanuit de behoefte van de leerling ('leerling heeft behoefte aan een prikkelarme omgeving'), terwijl in andere gevallen de casuïstiek wordt beschreven vanuit de onderliggende stoornis (bijvoorbeeld een stoornis in het autistisch spectrum). Onze enquête (zie figuur 4.1) bevestigt dat beide vormen nog naast elkaar bestaan: Bijna alle scholen registreren bevorderende en belemmerende factoren van de leerlingen (4% registreert dit niet), maar zij zeggen eveneens de diagnose of oorzaak van de ondersteuningsbehoefte te registreren (9% doet dit niet). In de reflectiebijeenkomst lichten deelnemers deze schijnbare tegenstelling toe door te wijzen op verschillen tussen leerlingen: in sommige gevallen is het wenselijk om te weten wat de oorzaak is van een bepaalde ondersteuningsbehoefte of bepaald gedrag. Als een diagnose of oorzaak al bekend is bij de school, wordt deze dan ook veelal geregistreerd. Deelnemers aan de reflectiebijeenkomst ervaren wel dat in het onderwijs veel meer wordt gewerkt met de ondersteuningsbehoefte dan vanuit de diagnose. De gegeven percentages zeggen volgens hen ook niet iets over het percentage *leerlingen* waarvoor dit wordt geregistreerd, maar over het percentage *scholen* dat wel eens op die manier registreert.

Figuur 4.1 Systeem of systemen die scholen gebruiken voor de registratie rondom extra ondersteuningsbehoefte van leerlingen, volgens scholen[12] (meerdere antwoorden mogelijk\).

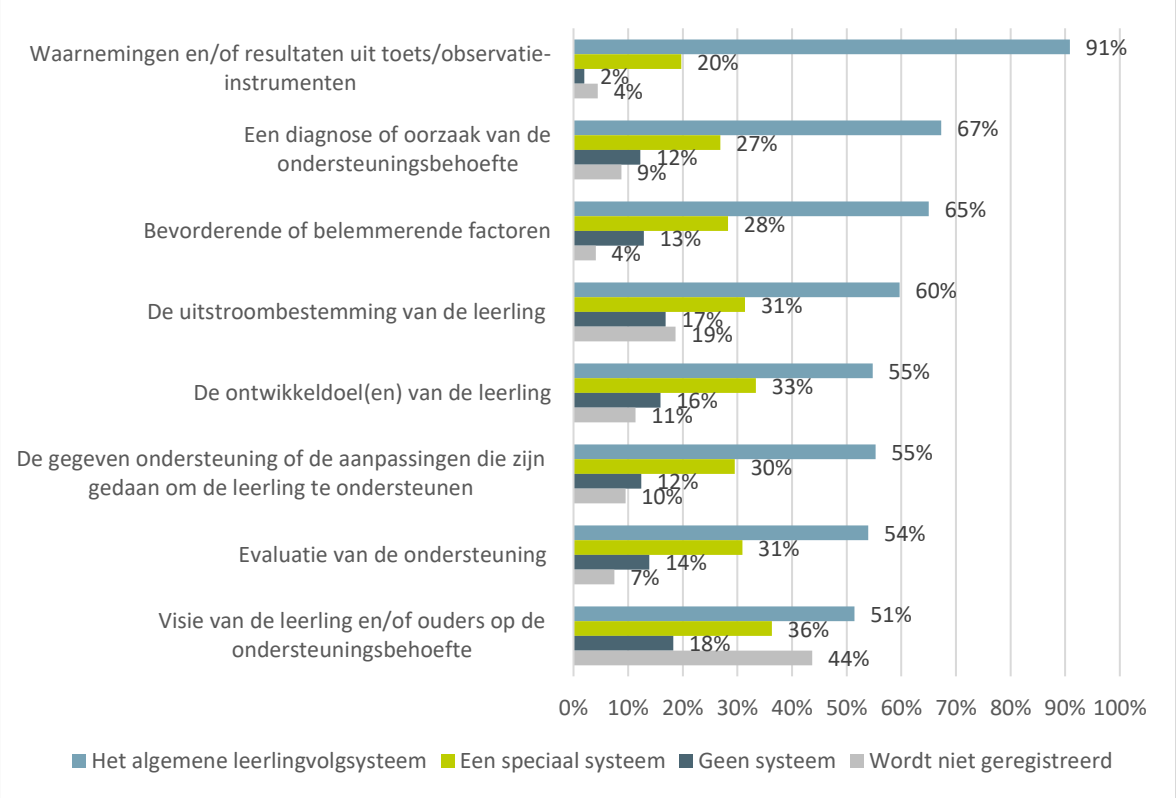

Zoals verwacht zegt vrijwel elke school waarnemingen en/of resultaten uit toets/observatie-instrumenten te registreren. Daarnaast registreert 20% dit soort gegevens (ook) in een speciaal systeem voor de registratie of overdracht van ondersteuningsbehoeften. Andere informatie (niet de toets- of observatiegegevens) rondom extra ondersteuningsbehoeften van leerlingen wordt in nagenoeg alle gevallen door (ruim) de helft van de scholen geregistreerd in het algemene leerlingvolgsysteem van de school. Voor de registratie van deze andere informatie wordt vaker gebruik gemaakt van een speciaal systeem of er wordt geen gebruik gemaakt van een specifiek systeem.[13] De visie van de leerling en/of ouders op de ondersteuningsbehoefte wordt minder vaak door scholen geregistreerd dan andere informatie rondom extra ondersteuningsbehoeften van leerlingen.

We hebben ook aan samenwerkingsverbanden gevraagd welk type informatie rondom extra ondersteuningsbehoeften van leerlingen binnen de scholen van het samenwerkingsverband wordt geregistreerd in hun systeem of systemen. Ook hebben we gevraagd of de registratie op een minderheid of meerderheid van de scholen plaatsvindt (Figuur 4.2). Het beeld dat de samenwerkingsverbanden geven over wat hun scholen registreren is vergelijkbaar met het beeld de scholen zelf geven.

12 De antwoordcategorieën voor deze vraag waren: Het algemene leerlingvolgsysteem van de school, Een speciaal systeem voor de registratie of overdracht van ondersteuningsbehoeften, Geen systeem (bijvoorbeeld alleen op papier of als tekstdocument) en wordt niet geregistreerd (antwoorden op basis van routing in de vragenlijst)

13 In dat geval wordt informatie bijvoorbeeld alleen geregistreerd op papier of als tekstdocument.

Figuur 4.2 Informatie rondom ondersteuningsbehoeften die door scholen binnen het samenwerkingsverband in hun systeem of systemen geregistreerd, volgens samenwerkingsverbanden.

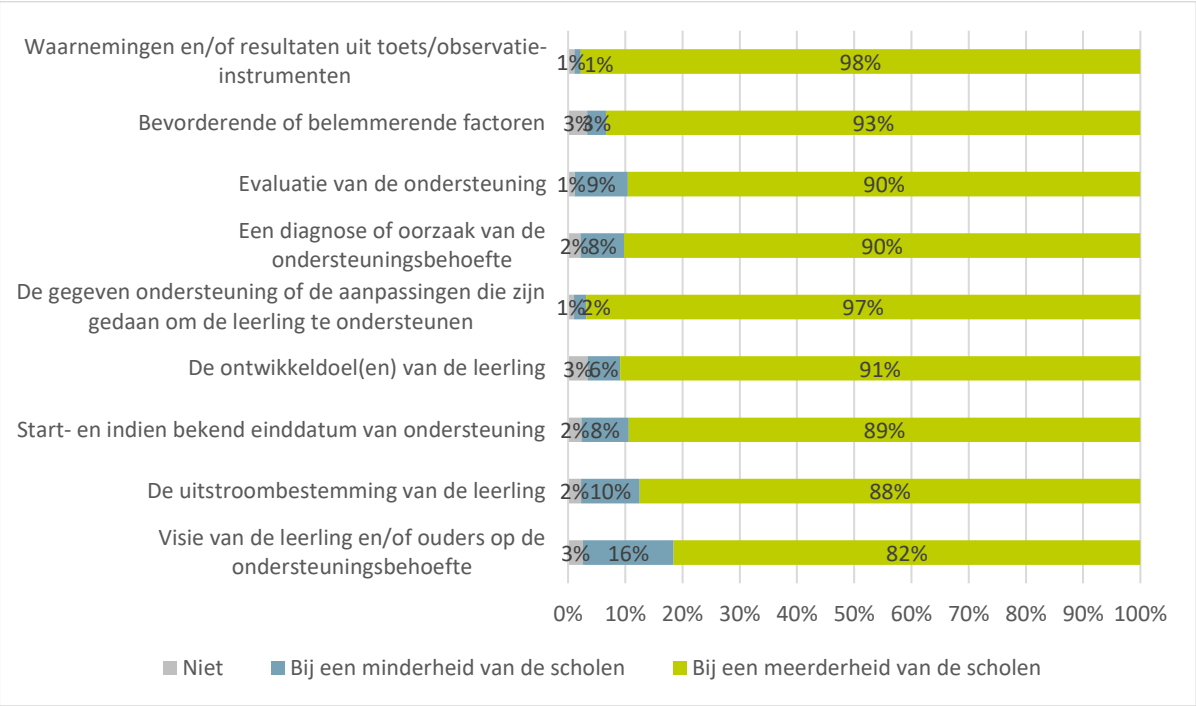

Ten slotte hebben we samenwerkingsverbanden gevraagd welke informatie rondom ondersteuningsbehoeften door (of in het systeem) van het samenwerkingsverband geregistreerd wordt. Ook samenwerkingsverbanden zelf blijken in meerderheid zaken te registreren zoals bevorderende of belemmerende factoren, en de gegeven ondersteuning.

Tabel 4.3: Informatie rondom ondersteuningsbehoeften door (of in het systeem van) samenwerkingsverbanden wordt geregistreerd, volgens samenwerkingsverbanden

	N	%
Start- en indien bekend einddatum van ondersteuning	89	86%
Bevorderende of belemmerende factoren	87	84%
De gegeven ondersteuning of de aanpassingen die zijn gedaan om de leerling te ondersteunen	87	84%
Evaluatie van de ondersteuning	86	83%
De ontwikkeldoel(en) van de leerling	86	83%
De uitstroombestemming van de leerling	81	78%
Visie van de leerling en/of ouders op de ondersteuningsbehoefte	81	78%
Waarnemingen en/of resultaten uit toets/observatie-instrumenten	79	76%
Een diagnose of oorzaak van de ondersteuningsbehoefte	79	76%
Anders	27	26%
Niets	3	3%

4.2 Dekking van registratie

In de verkennende gesprekken met aanbieders van volgsystemen werd genoemd dat in verschillende samenwerkingsverbanden en op scholen *binnen* samenwerkingsverbanden verschillend wordt geregistreerd. Deels lijkt dit samen te hangen met de manier waarop het systeem is ontworpen of ingericht. Sommige systemen zijn bedoeld voor de aanvraag van arrangementen of toelaatbaarheidsverklaringen; in dergelijke gevallen staat alleen informatie geregistreerd over de leerlingen waar 'financiën' mee gemoeid zijn. Andere systemen zijn bedoeld voor gezamenlijke dossiervorming door school en samenwerkingsverband en gezamenlijke ondersteuning; in dergelijke systemen staan dan ook leerlingen waarvoor (nog) geen aanvraag is gedaan. Vanuit die achtergrond hebben in de vragenlijst scholen gevraagd over welke leerlingen en in welk systeem zij informatie over de extra ondersteuningsbehoefte registreren.

In Tabel 4.4 is te zien dat de meeste scholen alle leerlingen registeren in het algemene leerlingvolgsysteem van de scholen. Leerlingen met een aangepaste leerlijn, ontwikkelingsperspectiefplan of leerlingen voor wie een arrangement of toelaatbaarheidsverklaring wordt aangevraagd worden vaker geregistreerd in speciale systemen voor de registratie of overdracht van ondersteuningsbehoeften.

Tabel 4.4 Leerlingen over wie scholen informatie over extra ondersteuningsbehoefte registreren en/of het samenwerkingsverband inzicht heeft in (een deel van) het dossier, *volgens scholen en samenwerkingsverbanden*

	In het algemene leerlingvolgsysteem van de school[14]	**Een speciaal systeem**	**Swv heeft inzicht in een (deel van) het dossier**
Alle leerlingen op school	84%	10%	4%
Leerlingen met een aangepaste leerlijn	94%	35%	8%
Leerlingen met een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP)	95%	44%	26%
Leerlingen voor wie een arrangement of een toelaatbaarheidsverklaring wordt aangevraagd	95%	50%	94%
N	390	390	107

De uitkomsten in tabel 4.4 laten zien dat het samenwerkingsverband over het algemeen inzicht heeft in het een deel van het dossier van leerlingen waarvoor extra bekostiging is aangevraagd. Voor overige leerlingen hebben de meeste samenwerkingsverbanden geen inzicht in het dossier.

[14] Deze cijfers zijn gecorrigeerd, omdat het vermoeden bestaat dat de respondenten de vraag verkeerd hebben geïnterpreteerd. Scholen die aangeven dat informatie over alle leerlingen wordt geregistreerd in het algemene leerlingvolgsysteem gaven niet altijd aan dat leerlingen met een aangepaste leerlijn, OPP of arrangement/TLV aanvraag ook in het algemene leerlingvolgsysteem worden geregistreerd. Hier is, in overleg met de deelnemers aan de reflectiebijeenkomst, voor gecorrigeerd.

5 Standaardisatie en inzicht

In de gesprekken in onze de verkenning komt naar voren dat er grote variatie is in de wijze van registratie *tussen* samenwerkingsverbanden, maar ook *binnen* samenwerkingsverbanden en besturen. Samenwerkingsverbanden verschillen in de mate waarin ze belang hechten aan uniformiteit van registratie binnen hun samenwerkingsverband en de mate waarin ze uniformiteit stimuleren. Hoe scholen de ondersteuningsbehoeften registreren in het systeem verschilt per school en scholen krijgen hierin dan ook veel vrijheid. Geïnterviewden met inzicht in de praktijk binnen meerdere samenwerkingsverbanden ervaren dat er weinig standaardisatie is in de registratie van ondersteuningsbehoeften. Dit 'gebrek' aan standaardisatie is ook niet altijd een probleem voor het doel van sommige registratiesystemen. Zolang de systemen de leerkracht en (andere) ondersteuners voldoende inzicht bieden in wat de leerling of groep nodig heeft, is de registratie soms voldoende. Voor samenwerkingsverbanden die moeten beoordelen of een school in aanmerking komt voor een arrangement, of een leerling voor een toelaatbaarheidsverklaring is het soms voldoende als de gegevens op een veilige manier toegankelijk zijn voor het samenwerkingsverband. Hoe minder restricties het systeem oplegt aan de scholen, des te makkelijker is het om volledige dossiers te krijgen, is dan de gedachte. Om die reden worden de systemen dan niet ingericht (of ingevuld) om uit te draaien hoeveel leerlingen een bepaalde ondersteuningsbehoefte hebben, terwijl deze informatie op landelijk of regionaal niveau wel relevant zou kunnen zijn als beleidsinformatie.

In dit hoofdstuk beschrijven we aan hand van de uitkomsten van de enquête:

- de mate van standaardisatie op dit moment;
- de mate waarin standaardisatie wordt gestimuleerd;
- de wensen ten aanzien van standaardisatie;
- welke informatie over leerlingen met ondersteuningsbehoeften op welk detailniveau bekend is.

5.1 Standaardisatie op dit moment

Sommige scholen en samenwerkingsverbanden hanteren vaste categorieën om de ondersteuningsbehoeften te registreren, bijvoorbeeld 'leerling die gebaat is met prikkelarme omgeving', 'leerling met behoefte aan structuur' of 'leerling met ASS'. Bij andere scholen of samenwerkingsverbanden wordt niet met dit soort vaste categorieën gewerkt. Uit de vragenlijst blijkt dat 37% van de scholen ondersteuning en ondersteuningsbehoeften van leerlingen registreert volgens categorieën (zie Tabel 5.1). Van alle scholen geeft zo'n 26% en 15% aan dat standaardisatie wordt gestimuleerd door het schoolbestuur of samenwerkingsverband.

Tabel 5.1 Standaardisatie van ondersteuningsbehoeften, volgens scholen

	%
We registreren leerlingen met vaste categorieën van ondersteuningsbehoeften of geboden ondersteuning	37%
Deze afspraken gelden voor alle (vergelijkbare) scholen in het schoolbestuur	26%[15]
Deze afspraken gelden voor alle (vergelijkbare) scholen in het samenwerkingsverband	15%[15]

[15] Dit percentage is berekend op basis van meerdere vragen. Scholen die aangaven zelf te werken met vaste categorieën van ondersteuningsbehoeften of geboden ondersteuning zijn gevraagd of deze afspraken ook gelden op bestuursniveau of het niveau van het samenwerkingsverband. Voor scholen die zelf niet werken met vaste categorieën, hebben we het antwoord ook op bestuurs- en samenwerkingsverbandniveau als "niet" gezet.

Samenwerkingsverbanden vinden vaker dan de scholen zelf dat scholen gegevens op een vergelijkbare manier en volgen vaste categorieën registreren (zie Tabel 5.2).

Tabel 5.2 Standaardisatie van ondersteuningsbehoeften, volgens samenwerkingsverbanden

	Helemaal niet het geval		Neutraal		Heel sterk het geval
Reguliere scholen registreren ondersteuningsbehoeften van leerlingen op een vergelijkbare manier	9%	8%	20%	31%	32%
Reguliere scholen gebruiken vaste categorieën in de registratie	16%	9%	18%	27%	29%
Speciale scholen ((v)s(b)o) registreren ondersteuningsbehoeften van leerlingen op een vergelijkbare manier als reguliere scholen	18%	20%	15%	28%	19%
Speciale scholen ((v)s(b)o) gebruiken vaste categorieën in de registratie	15%	10%	16%	31%	27%
Speciale scholen ((v)s(b)o) in het swv gebruiken vaste diagnose-instrumenten	25%	19%	23%	22%	11%

5.2 Stimuleren van standaardisatie

Ongeveer de helft van de scholen (46%) geeft aan dat standaardisatie van registratie van ondersteuningsbehoeften wordt gestimuleerd. Dit gebeurt vanuit verschillende en soms meerdere kanten.

Tabel 5.3. Standaardisatie van ondersteuningsbehoeften …. (volgens scholen) (meerdere antwoorden mogelijk)

Standaardisatie wordt gestimuleerd vanuit het schoolbestuur	21%
Standaardisatie wordt gestimuleerd vanuit het samenwerkingsverband	27%
Standaardisatie wordt gestimuleerd door iemand anders[16]	11%
Standaardisatie wordt niet gestimuleerd	54%

Samenwerkingsverbanden ervaren meer dan scholen dat standaardisatie wordt gestimuleerd, veelal collectief vanuit het samenwerkingsverband, maar ook vanuit individuele besturen en anderen binnen of buiten samenwerkingsverband

Tabel 5.4. Stimuleren van registratie van ondersteuningsbehoeften …. (volgens samenwerkingsverbanden) (meerdere antwoorden mogelijk)

	%
…gebeurt collectief vanuit het samenwerkingsverband	45%
…gebeurt vanuit een of enkele schoolbesturen	16%
…gebeurt (ook) door anderen (binnen of buiten samenwerkingsverband)	12%
Nee	35%

Ook in stellingen geeft een meerderheid van de samenwerkingsverbanden aan dat nauwkeurige en eenduidige registratie wordt gestimuleerd.

[16] meestal iemand van binnen de school, bijvoorbeeld de Ib'er, zorgcoördinator of het ondersteuningsteam

Tabel 5.5. Stimuleren van registratie van ondersteuningsbehoeften …. (volgens samenwerkingsverbanden)

	Helemaal niet het geval		Neutraal		Heel sterk het geval
Binnen het samenwerkingsverband wordt gestimuleerd om nauwkeurig te registreren	3%	5%	13%	36%	44%
Binnen het samenwerkingsverband wordt gestimuleerd om eenduidig te registreren	6%	13%	19%	24%	39%

5.3 Wensen ten aanzien van standaardisatie

Met twee stellingen hebben we scholen en samenwerkingsverbanden gevraagd of zij het goed zouden vinden of alle reguliere scholen binnen het samenwerkingsverband of in heel Nederland op een vergelijkbare manier ondersteuningsbehoeften van leerlingen zouden registreren.
Zowel scholen als samenwerkingsverbanden zien hier relatief vaak voordelen op samenwerkingsverbandniveau. Met name samenwerkingsverbanden (maar ook scholen) hebben echter hun bedenkingen bij een vergelijkbare registratie in heel Nederland.

Tabel 5.6 Wensen ten aanzien van registratie, volgens scholen en samenwerkingsverbanden

	Scholen			**Samenwerkingsverbanden**		
	(Helemaal) oneens	Neutraal	(Helemaal) eens	(Helemaal) oneens	Neutraal	(Helemaal) eens
Vergelijkbare registratie binnen het samenwerkingsverband	17%	23%	60%	16%	16%	69%
Vergelijkbare registratie in heel Nederland	25%	27%	49%	39%	26%	35%

5.4 Inzicht op basis van registratie

Een potentieel voordeel van standaardisatie is dat (eenvoudiger) inzicht verkregen kan worden in verschillen tussen scholen en samenwerkingsverbanden in de mate waarin ze leerlingen met (bepaalde) extra ondersteuningsbehoeften bedienen. Tegelijkertijd is een mogelijk nadeel van standaardisatie dat registratie soms meer tijd kost (als fijnmaziger moet worden geregistreerd) en niet per se ten dienste staat van het hoofddoel van registratie. Uit de vragenlijst is bijvoorbeeld gebleken dat op dit moment 78 procent van de scholen vindt dat het registreren van ondersteuningsbehoeften hen veel tijd kost. Van de samenwerkingsverbanden vond 62 procent dit ook. Daarnaast hebben we gevraagd naar het inzicht dat registratie momenteel oplevert voor scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden.

Over het algemeen weten scholen goed of er op hun school relatief veel of weinig kinderen een bepaalde ondersteuningsbehoefte hebben (87%, Tabel 5.7). Iets minder, maar nog steeds relatief veel, scholen geven aan dat de ondersteuningsbehoeften per leerling op hun school duidelijk geregistreerd zijn (69%).

Tabel 5.7. Inzicht in ondersteuningsbehoeften (volgens scholen). Op onze school…

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
… weten we of we relatief veel of weinig kinderen met een bepaalde ondersteuningsbehoefte hebben	2%	4%	6%	38%	49%
… kunnen we goed volgen hoe leerlingen met een ondersteuningsbehoefte zich ontwikkelen	1%	2%	10%	49%	39%
… kunnen we steeds beter volgen hoe leerlingen met een ondersteuningsbehoefte zich ontwikkelen	0%	2%	10%	50%	38%
… zijn ondersteuningsbehoeften per leerling duidelijk geregistreerd	1%	9%	21%	40%	29%

We hebben scholen ook gevraagd welke gegevens over de ondersteuningsbehoeften van leerlingen bekend zijn bij het schoolbestuur en het samenwerkingsverband (Tabel 5.8). De meeste scholen geven aan dat het bij het bestuur of samenwerkingsverband bekend is hoeveel leerlingen een extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen (90%) of welke leerlingen dit betreft (73%). Het is bij schoolbesturen en samenwerkingsverbanden minder vaak bekend *welke leerlingen* een extra ondersteuningsbehoefte hebben of *welke ondersteuningsbehoefte welke leerlingen* hebben.

Tabel 5.8 Wat is er bij het schoolbestuur of samenwerkingsverband bekend over de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen op scholen, volgens scholen

	Bekend bij het schoolbestuur	Bekend bij het swv	Niet bekend bij schoolbestuur of swv
Hoeveel leerlingen een extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen	78%	64%	10%
Welke leerlingen een extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen	47%	51%	27%
Hoeveel leerlingen welke extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen	56%	52%	24%
Welke leerlingen welke extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen	35%	45%	40%

Ook aan samenwerkingsverbanden hebben we gevraagd in hoeverre ze inzicht hebben in de ondersteuningsbehoefte van leerlingen binnen het samenwerkingsverband. Samenwerkingsverbanden geven vaker aan dat ze ‘neutraal’ tot ‘goed inzicht’ hebben in de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen op scholen binnen het samenwerkingsverband (Tabel 5.9), dan scholen zelf denken (Tabel 5.8).

Tabel 5.9 Inzicht samenwerkingsverbanden in de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen op scholen binnen het samenwerkingsverband, volgens samenwerkingsverbanden

	Geen of nauwelijks inzicht	Neutraal	Goed inzicht
Hoeveel leerlingen een extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen	18%	30%	52%
Welke leerlingen een extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen	34%	18%	47%
Hoeveel leerlingen welke extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen	27%	33%	39%
Welke leerlingen welke extra ondersteuningsbehoefte hebben of ondersteuning krijgen	35%	25%	39%

Ook met stellingen hebben we scholen en samenwerkingsverbanden gevraag of het samenwerkingsverband inzicht heeft in de ondersteuningsbehoeften. De meeste scholen (68%) (Tabel 5.9) geven aan dat het samenwerkingsverband volgens hen zicht heeft op hoeveel kinderen bepaalde ondersteuning krijgen, van de samenwerkingsverbanden geeft ongeveer de helft dit aan (54%). Desondanks geeft een groot deel van zowel de scholen als samenwerkingsverbanden aan dat het samenwerkingsverband beter zou moeten weten hoeveel kinderen een bepaalde ondersteuningsbehoefte hebben en hoeveel kinderen bepaalde ondersteuning krijgen.

Tabel 5.10 Inzicht bij het samenwerkingsverband volgens scholen en het samenwerkingsverband zelf

	Scholen			Samenwerkingsverbanden zelf		
	(Helemaal) oneens	Neutraal	(Helemaal) eens	(Helemaal) oneens	Neutraal	(Helemaal) eens
Het samenwerkingsverband heeft zicht op hoeveel kinderen bepaalde ondersteuning krijgen	20%	12%	68%	27%	19%	54%
Het samenwerkingsverband zou beter moeten weten hoeveel kinderen een bepaalde ondersteuningsbehoefte hebben	29%	27%	44%	36%	24%	39%
Het samenwerkingsverband zou beter moeten weten hoeveel kinderen bepaalde ondersteuning krijgen	30%	33%	37%	39%	17%	44%

6 Potentiële meerwaarde van een NCO-module

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te geven in de mogelijkheden, onmogelijkheden en uitdagingen om gegevens over ondersteuningsbehoeften (op termijn) aan te sluiten op de systematiek van het NCO. Aansluiting op de systematiek zou als voordeel hebben dat op landelijk niveau beter inzicht ontstaat in de (school)loopbanen van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Daarnaast zou het ook kunnen dienen als informatiebron voor samenwerkingsverbanden en scholen zelf. In dit hoofdstuk gaan we in op de behoefte bij scholen en samenwerkingsverbanden aan analyses als er in de toekomst informatie gebundeld kan worden op landelijk niveau of op het niveau van het samenwerkingsverband.

Scholen en samenwerkingsverbanden verschillen in hun behoefte aan landelijk inzicht. Het merendeel van de scholen vindt het belangrijk dat er landelijk inzicht is in hoeveel kinderen extra ondersteuning krijgen en in hoe kinderen met bepaalde ondersteuningsbehoeften zich ontwikkelen. Daarentegen vindt minder dan de helft van de samenwerkingsverbanden landelijk inzicht op deze punten belangrijk.

Tabel 6.1. Het is belangrijk dat landelijk inzicht is in …. (volgens scholen en samenwerkingsverbanden)

	Scholen			Samenwerkingsverbanden		
	(Helemaal) oneens	Neutraal	(Helemaal) eens	(Helemaal) oneens	Neutraal	(Helemaal) eens
… hoeveel kinderen extra ondersteuning krijgen	9%	21%	70%	31%	24%	43%
… hoe kinderen met bepaalde ondersteuningsbehoeften zich ontwikkelen	13%	19%	68%	30%	23%	45%

In open vragen hebben we scholen en samenwerkingsverbanden gevraagd naar welke analyses voor hen meerwaarde zouden hebben. Meerdere respondenten merken op dat ze behoefte hebben aan inzicht in het aantal kinderen per school en samenwerkingsverband met (bepaalde) ondersteuningsbehoeften. Regelmatig wordt hier de link gelegd met informatie over het gebruik van Jeugdzorg. Hiermee krijgen ze ook inzicht in waar hun eigen school of samenwerkingsverband ‘staat’. Een andere genoemde behoefte is om te weten welke scholen welk aanbod hebben, en welke scholen goede resultaten halen met bepaalde ‘typen’ leerlingen. Het gaat dan om de analyse tussen geboden ondersteuning en het behaalde effect, waar andere scholen van kunnen leren. Dit vereist dan wel een gemeenschappelijke ‘taal’, waarvoor meerdere scholen en samenwerkingsverbanden hun behoefte kenbaar maken. Ten slotte wordt de open vraag ook meermaals aangrepen om aan te geven dat er juist *geen* behoefte is aan (landelijke) analyses, dat de vrees is dat dit leidt tot administratieve lasten en ‘labeling’ en dat het risico bestaat dat standaardisatie van registratie ten koste gaat van de beleidsvrijheid van scholen en samenwerkingsverbanden.

7 Conclusie en beschouwing

In dit vooronderzoek hebben we gekeken naar de gegevens die binnen samenwerkingsverbanden (centraal) en op scholen worden geregistreerd over leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Ook richtte het onderzoek zich op de processen rond registratie op scholen en samenwerkingsverbanden en de visie en wensen van betrokkenen. Het onderzoek geeft daarmee inzicht in de mogelijkheden, onmogelijkheden en uitdagingen om deze gegevens (op termijn) aan te sluiten op de systematiek van het NCO. Hier onder presenteren we de belangrijkste conclusies en geven we een beschouwing.

Doel van registratie
Registratie van informatie over ondersteuningsbehoeften dient voor scholen meerdere doelen, die door de meeste scholen ook (heel) belangrijk worden gevonden. Het gaat hierbij zowel om het vaststellen van ondersteuningsbehoeften als het volgen van de ontwikkeling en de communicatie daarover. Behalve voor de scholen zelf, dient de registratie van scholen ook meerdere doelen voor het samenwerkingsverband.

Inhoud en dekking van registratie
Afhankelijk van de situatie registreren scholen de ondersteuningsbehoeften in termen van wat de leerling nodig heeft en soms (ook) wat de oorzaak is van de ondersteuningsbehoefte. Deze informatie wordt verspreid geregistreerd in het algemene leerlingvolgsysteem en een speciaal systeem voor de registratie of overdracht van ondersteuningsbehoeften, en soms in beide. Onderliggende (toets- en observatie-)gegevens zijn veelal onderdeel van de reguliere registratie terwijl zaken als ontwikkeldoelen en evaluatie wat vaker in de specifieke systemen worden bijgehouden. Ook samenwerkingsverbanden zelf blijken in meerderheid zaken te registreren zoals bevorderende of belemmerende factoren, en de gegeven ondersteuning. Vrijwel alle scholen zeggen van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften informatie over de extra ondersteuningsbehoeften te registreren in het eigen systeem en in een deel van de gevallen ook in een specifiek systeem. Het samenwerkingsverband heeft over het algemeen inzicht in (een deel van) het dossier van leerlingen waarvoor extra bekostiging is aangevraagd. Voor overige leerlingen hebben de meeste samenwerkingsverbanden geen inzicht in het dossier.

Standaardisatie en inzicht
Ruim een derde van de scholen registreert ondersteuning en ondersteuningsbehoeften van leerlingen volgens vaste categorieën. Waar er afspraken zijn gelden deze afspraken in meerderheid ook voor de andere (vergelijkbare) scholen van het schoolbestuur, maar *niet* voor andere scholen in het samenwerkingsverband. Samenwerkingsverbanden oordelen positiever dan scholen over de eenduidigheid van registratie. Volgens hen registreert ruim 60% van de scholen ondersteuningsbehoeften van leerlingen op een vergelijkbare manier en bijna 60% meldt dat de meeste scholen vaste categorieën in de registratie gebruiken. Een even grote groep samenwerkingsverbanden stimuleert ook eenduidige registratie, terwijl het gebruik van vaste diagnose-instrumenten minder vaak wordt gestimuleerd. Bijna 70% van de samenwerkingsverbanden en 60% van de scholen zou graag meer eenduidige registratie binnen hun samenwerkingsverband zien. Zij hebben deze behoefte minder vaak op landelijke schaal (respectievelijk 35% en 49%). Al met al zegt de helft van de samenwerkingsverbanden te weten hoeveel leerlingen een bepaalde ondersteuningsbehoefte hebben, en bijna de helft ook welke leerlingen dit zijn.

Potentiële meerwaarde van een NCO-module voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften
Het onderzoek is gestart vanuit het idee dat het goed is om op stelselniveau inzicht te hebben op de schoolloopbaan van leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Deze behoefte wordt wisselend gedeeld door samenwerkingsverbanden; 45% vindt dit belangrijk, maar 30% vindt dit niet belangrijk. Ook landelijk inzicht in het aantal kinderen dat extra ondersteuning krijgt, wordt door minder dan de helft van hen belangrijk gevonden.

Scholen zelf zijn op beide punten meer voorstander (70%). Wel vinden zowel scholen (78%) als samenwerkingsverbanden (62%) dat registratie scholen nu veel tijd kost.

In open vragen hebben we scholen en samenwerkingsverbanden gevraagd naar welke analyses voor hen meerwaarde zouden hebben. Respondenten noemen als analyses met meerwaarde:

- aantallen leerlingen met bepaalde ondersteuningsbehoeften en Jeugdzorggebruik;
- de geboden ondersteuning per school en de effectiviteit daarvan;
- een gemeenschappelijke taal van ondersteuningsbehoeften die voorwaardelijk is voor overkoepelend inzicht.

Daarentegen wordt ook genoemd dat er geen behoefte is aan (landelijke) analyses, dat de vrees is dat dit leidt tot administratieve lasten en 'labeling' en dat het risico bestaat dat standaardisatie van registratie ten koste gaat van de beleidsvrijheid van scholen en samenwerkingsverbanden.

Beschouwing

In verkennende gesprekken werd door aanbieders van de registratiesystemen een beeld geschetst waarin scholen en samenwerkingsverbanden registratie vooral inzetten ten behoeve van hun eigen doel: om aan te kunnen sluiten bij de ondersteuningsbehoefte van hun leerlingen en de (financiering van) ondersteuning goed te kunnen regelen. Voor dit doel is sterke standaardisering niet noodzakelijk, waardoor de systemen ook niet 'strak' (met veel losse, verplichte datavelden) werden ingericht. Ons survey bevestigt dit deels, en laat zien dat registratiewerkwijzen van scholen niet integraal zijn afgesproken binnen het samenwerkingsverband. Aan de andere kant laat het onderzoek ook zien dat samenwerkingsverbanden naar eigen zeggen toch van een aanzienlijk deel van de leerlingen zicht hebben op ondersteuningsbehoeften en gegeven ondersteuning.

We hebben in het onderzoek vooral gevraagd naar de registratie op de school en binnen het samenwerkingsverband omdat de respondenten daar zicht op hebben. Een goede registratie binnen elk van de samenwerkingsverbanden (als die er al zou zijn) is evenwel geen garantie voor een goede landelijke registratie. Ten eerste wil het feit dat scholen ondersteuningsbehoeften volgens vaste categorieën registreren nog niet zeggen dat gegevens in vaste datavelden worden opgeslagen; voor het doel van scholen en samenwerkingsverbanden zelf kan registratie in open tekstvelden (zoals ook door systeemaanbieders opgemerkt) al voldoen. Ten tweede registreren scholen *binnen samenwerkingsverbanden* soms volgens een vaste manier, maar een 'gemeenschappelijke taal' *tussen samenwerkingsverbanden* ontbreekt vooralsnog. Hierbij is ook relevant dat samenwerkingsverbanden verre van unaniem zijn in hun behoefte aan landelijk inzicht, en wijzen zij (en scholen zelf) op de huidige administratieve belasting voor scholen.

Landelijk inzicht vereist daarom een ontwikkeling van gemeenschappelijke taal van ondersteuningsbehoeften, die ook aansluit bij de eigen informatiebehoeften van scholen en samenwerkingsverbanden zodat dit niet leidt tot extra administratieve belasting. Hoewel we hier niet expliciet naar hebben gevraagd, maken opmerkingen van scholen en samenwerkingsverbanden tijdens verschillende fasen van het onderzoek duidelijk dat het in de gezamenlijke taal moet gaan over *wat de leerling nodig heeft,* niet welke (medische) diagnose er is gesteld. Voor scholen kan deze informatie ook behulpzaam zijn om de ondersteuning te kunnen vormgeven of te bepalen dat zij niet aan die behoeften kunnen voldoen. Voor samenwerkingsverbanden kan deze informatie helpen om te bepalen waaraan nog tekorten in het aanbod zijn. Tegelijkertijd is een leerlinggebonden registratie van behoeften niet altijd noodzakelijk voor betrokkenen in de school; als de school voorziet in bepaalde ondersteuningsbehoeften heeft het registreren *welke leerling* dit is voor de betrokken leraren wellicht niet per se meerwaarde. De leerling is immers bij de betrokken leerkracht(en) bekend en de echte meerwaarde ontstaat dan pas voor personen die de leerling niet kennen. In die gevallen zal registratie al snel als een extra belasting voor de school worden ervaren.

Bijlage 1 Respons en weging

In totaal hebben 391 betrokkenen vanuit scholen en 107 samenwerkingsverbanden de vragenlijst (bijna) volledig ingevuld. Omdat niet bekend is hoeveel scholen de uitnodiging hebben ontvangen, kunnen we geen schatting maken van het responspercentage. De respons onder samenwerkingsverbanden bedraagt zo'n 67%. De vragenlijst voor scholen is meestal ingevuld door Intern begeleiders, ondersteuningscoördinatoren of andere ondersteuningsmedewerkers (60%). Op de andere scholen is de vragenlijst ingevuld door de schoolleiders (34%), leerkrachten/ docenten (1%) of andere functies (5%) waaronder orthopedagogen, psychologen en andere specialisten. De vragenlijst voor samenwerkingsverbanden is ingevuld door de leidinggevende (70%), de kwaliteitszorgmedewerker/ beleidsmedewerker (23%) of vanuit een andere functie (8%).

Weging

Omdat we veel scholen *indirect* (via sociale media) hebben uitgenodigd voor deelname, hebben we in de analyses gecorrigeerd voor vertekeningen tussen respons en populatie (weging). We hebben de data van scholen gewogen op sector, omvang en sturingsmodel van het samenwerkingsverband.[17] [18] Onderstaande tabel geeft inzicht in de weegfactoren:

Tabel B.1 Weegfactoren

Sector	Omvang	Sturing samenwerkingsverband	Weegfactor
Vo	groot	decentraal	0,16
Vo	groot	midden	0,19
Speciaal	klein	decentraal	0,28
Vo	groot	centraal	0,34
Speciaal	klein	midden	0,52
Speciaal	klein	centraal	0,56
Speciaal	groot	midden	0,57
Speciaal	groot	centraal	0,61
Speciaal	groot	decentraal	0,99
Bo	groot	centraal	1,52
Bo	groot	midden	1,81
Bo	klein	centraal	2,04
Bo	klein	decentraal	2,32
Bo	klein	midden	2,55
Bo	groot	decentraal	2,94
Vo	klein	decentraal	4,63
Vo	klein	centraal	5,28
Deels onbekend			1

[17] - Sector: PO (regulier basisonderwijs) VO (regulier voortgezet onderwijs, exclusief praktijkonderwijs) en Speciaal (Praktijkonderwijs, speciaal basisonderwijs, speciaal (voortgezet) onderwijs);
- Het model van sturing van het samenwerkingsverband: decentraal (schoolmodel) -midden- centraal (expertisemodel);
- Omvang o.b.v. leerlingenaantallen.

[18] Voor het bepalen van het sturingsmodel is gebruik gemaakt van gegevens uit de landelijke evaluatie passend onderwijs, of zijn ten behoeve van dit onderzoek nieuw verzameld.

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, mei 2022